

Bijeenkomst: 'Iran: Confrontation or Cooperation?'

Op 16 oktober was dr. Mehrdad Khonsari te gast als spreker voor een lezing van de Atlantische Commissie in Den Haag. Centraal stond de kwestie hoe het Westen in de toekomst het beste met Iran kan omgaan. De heer Khonsari is een voormalig Iraans diplomaat; heden ten dage is hij als mensenrechtenactivist woonachtig in Londen en lobbyt voor een seculaire democratie in zijn land. Daarnaast is hij schrijver en commentator gespecialiseerd in het Midden-Oosten. De bijeenkomst werd voorgezeten door journalist Leonard Ornstein (VPRO, Buitenhof).

Voor de te varen koers in de relatie tussen het Westen en Iran schetste de spreker verschillende scenario's. De eerste mogelijkheid is westerse confrontatiepolitiek. Khonsari was van mening dat deze strategie "gefaald heeft". Daarnaast is hij een fervent tegenstander van *regime change*. Een eventuele beperkte militaire actie met het doel om het gedrag van Iran in de internationale arena te veranderen, wees Khonsari ook af, aangezien een dergelijke daad de relatie met het Westen allerminst zal verbeteren.

De tweede mogelijke optie is samenwerking. Volgens Khonsari is er slechts beperkt uitzicht op zinvolle samenwerking tussen Iran en het Westen. De Verenigde Staten en de Europese Unie zijn immers al vijf jaar zonder veel resultaat aan het onderhandelen. Hij waarschuwde echter dat teveel zoeken naar compromissen averechts kan werken. Daarbij refereerde hij aan het falen van de *appeasement*-politiek in de jaren '30.

Vanwege zijn Iraanse achtergrond kon Khonsari een heldere schets geven van de huidige situatie in zijn vaderland. Hij stelde dat Iran een kwetsbare 'papieren tijger' is, die lijdt onder de exodus van de hoogopgeleide elite en de zakenmensen. De consequenties van de economische sancties beginnen zich nu pas te manifesteren in de Iraanse economie. Daarbovenop komen nog de gevolgen van 30 jaar *mismanagement* van een bevolking van 70 miljoen inwoners, waarvan er driekwart onder de armoedegrens leeft. Het land snakt naar buitenlandse investeringen. De op een

na grootste gasreserves ter wereld worden tot dusverre niet (voldoende) benut.

De achilleshiel van het theocratische bewind in Iran is volgens de spreker het gebrekkige draagvlak onder de Iraanse bevolking. Na 30 jaar regeren heeft de islamitische regering slechts 10 à 15 procent steun van de bevolking over, waardoor zij op de 'overlevingsmodus' is overgeschakeld. Anti-Amerikanisme en de Iraanse invloed in het Midden-Oosten zijn de laatste troefkaarten in handen van enigszins "wanhopige" leiders. Als voorbeeld noemde Khonsari de Iraanse steun aan terroristische groeperingen, die, in combinatie met de Iraanse nucleaire ambities, het land flinke internationale kritiek heeft opgeleverd.

De Iraanse weerstand tegen het Westen is gebaseerd op achterdocht ontstaan tijdens het Europese kolonialisme. In de 21^e eeuw zijn de Verenigde Staten het voornaamste doelwit. Na de islamitische revolutie van 1979 had het regime een groot zelfvertrouwen. Dat viel weg

toen zijn legitimiteit begon af te brokkelen. Daarnaast noemde Khonsari ook een variant van de 'clash of civilisations' als een oorzaak voor de moeizame Iraans-westerse relatie. De ideologieën, levenswijze en -visie die de VS en Iran aanhangen, zijn volgens hem dermate tegenstrijdig dat interactie wel problemen op moet leveren.

In bemiddeling van buitenaf zag Khonsari weinig heil. De enige manier om een aanhanger van een conflicterende ideologie tegemoet te treden, was volgens hem *containment*. Khonsari gaf aan dat de moeite die de Amerikanen hebben zich in een eventuele tegenpartij in te leven, een echte handicap is. Khonsari stelde dat Iran zich wel kan inleven in de Amerikaanse manier van denken, en de grootmacht om die reden altijd twee stappen voor is.

Alles bij elkaar opgeteld was Mehrdad Khonsari gematigd negatief over de verbetering van de relatie tussen Iran en het Westen. Naar zijn mening is militaire confrontatie onvermijdelijk indien er geen effectieve diplomatie wordt bedreven. Maar de spreker bleek zeker geen onheilsprofeet. Hij gaf de Verenigde Staten en de Europese Unie een overzichtelijk lijstje van *do's and don'ts* mee om het tij te kunnen keren. Om het vertrouwen bij de Iraniërs te wekken, kunnen de westerse regeringen consequente *public diplomacy* bedrijven. Maatregelen die volgens Khonsari effectief zijn en doortastendheid weerspiegelen, zijn gerichte sancties zoals die tegen Wit-Rusland.

Ondanks het feit dat Khonsari het nut van *containment* inzag in de context van de Koude Oorlog, hamerde hij in het geval van de interactie tussen het Westen en Iran anno 2008 op een politiek van *engagement*: direct contact en het betrekken van de andere partij bij het zoeken naar een oplossing. Het Westen moet een goed uitgedacht stappenplan ontwikkelen waarbij ook daadwerkelijk de consequenties onder ogen worden gezien wanneer de gestelde doelen niet zouden worden bereikt.

Wietske Stans